

Національний
банк України

Визначення системно важливих банків в Україні

Липень 2019 року

Системно важливі банки: міжнародний досвід (1)

Системно важливий банк – банк, банкрутство або неналежне функціонування якого може призвести до появи системного ризику.

Діяльність системно важливих банків може створювати негативні екстерналії для фінансової системи. Керуючись максимізацією власної вигоди, банки ухвалюють оптимальні для себе рішення, які не є оптимальними для фінансової системи загалом.

Традиційно робота таких банків пов'язана із моральним ризиком (moral hazard) – вони беруть на себе надмірні ризики (excessive risk taking), покладаючись на можливу підтримку держави у разі настання проблем.

Такі банки прийнято ідентифікувати та встановлювати для них додаткові вимоги, щоб зменшити ймовірність їхнього банкрутства.

Із урахуванням світової практики додаткові вимоги можуть включати:

- буфери системної важливості для капіталу (формується зі складових основного капіталу);
- більш високу частку пасивів, здатних поглинати збитки (total loss absorption capacity - TLAC);
- посилений пруденційний нагляд та моніторинг.

Статус системно важливого накладає на банк додатковий тягар, цей статус не гарантує підтримки центрального банку чи уряду у випадку настання кризових ситуацій.

Системно важливі банки: міжнародний досвід (2)

У 2009 році саміт країн **G-20** ініціював створення Financial Stability Board (FSB), як спадкоємця Financial Stability Forum (FSF). Одним з перших завдань стало формулювання підходів до визначення системно важливих фінансових установ SIFIs.

- В 2009 FSB, IMF та BIS спільно випустили принципи оцінки системної важливості фінансових установ, ринків та інструментів;
- В 2011 Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) випустив методологію визначення **G-SIBs**, додаткові вимоги до поглинання збитків та нагляду (оновлено в 2013 та 2017 роках);
- З 2011 визначення **G-SIBs** здійснює **FSB**, консультуючись з BCBS;
- В 2012 BCBS рекомендує регуляторам ідентифікувати **домашні системно важливі банки (D-SIBs)** – банки, які можуть спричинити, у разі свого банкрутства або фінансових труднощів, системну кризу на рівні країни;
- Директива ЄС 2013/36/EU (CRD) визначає глобальні (**G-SIIs***) та інші системно важливі установи (**O-SIIs***) та описує механізм буферу системної важливості;
- В 2014 European Banking Authority (EBA) випускає Керівництво для національних регуляторів з визначення **O-SIIs** (EBA/GL/2014/10).

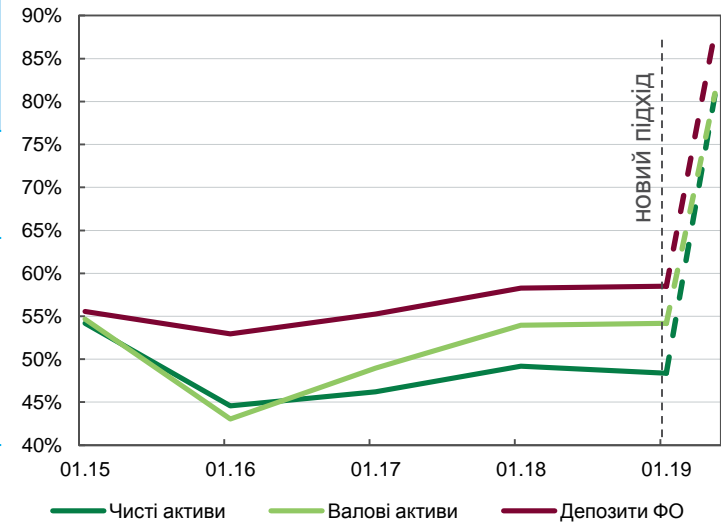
Системно важливі банки в Україні, попередній досвід

Показники, що використовувались для визначення СВБ

Критерій	Індикатор	Коеф. зважування, %
Розмір банку	Загальні активи	35
	Кошти фізичних та юридичних осіб	35
Напрями діяльності	Кредити, надані суб'єктам господарювання за видами економічної діяльності: сільське господарство, промисловість, будівництво	15
Ступінь фінансових взаємозв'язків	Кошти, залучені від інших банків	7,5
	Кошти, розміщені в інших банках	7,5

Показник системної важливості банку розраховується як сума зважених часток показників.

Частка СВБ у банківській системі

Грудень 2014: затверджено методику визначення системно важливих банків в Україні.

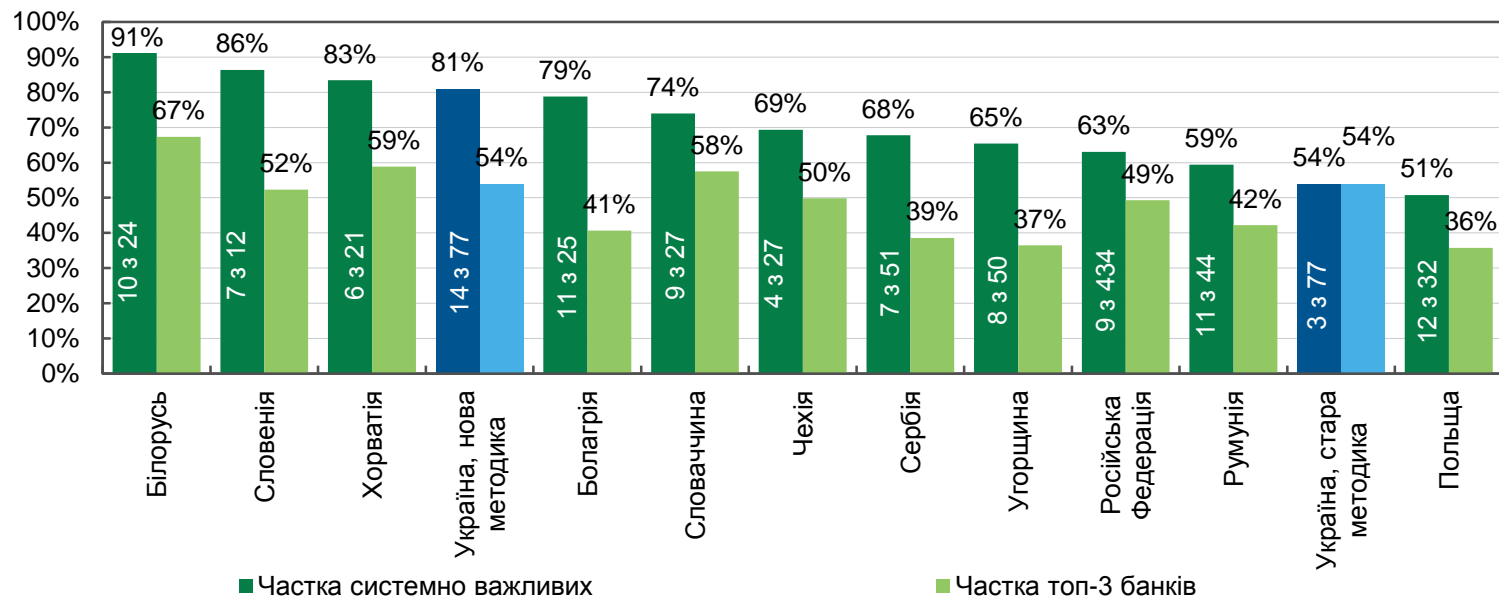
У 2015 до системно важливих віднесено 8 банків - Приватбанк, Ощадбанк, Укрексімбанк, Дельта Банк, Райффайзен Банк Аваль, Укрсоцбанк, Промінвестбанк, Сбербанк.

З 2016 по червень 2019 до системно важливих віднесено 3 банки - Приватбанк, Ощадбанк, Укрексімбанк.

Новий підхід: до системно важливих віднесено 14 банків - Приватбанк, Ощадбанк, Укрексімбанк, Укргазбанк, Альфа-банк, Укрсоцбанк, Райффайзен Банк Аваль, ПУМБ, Укрсиббанк, Таскомбанк, Універсал банк, Кредобанк, ОТП банк, Південний.

Системно важливі банки у міжнародному порівнянні

Частка СВБ у загальних активах банківських систем східноєвропейських країн у 2017 році та України (станом на 01.05.2019) за новим та старим підходами

Джерело: Raiffeisen Bank, власні розрахунки НБУ

Порівняно з досвідом східноєвропейських країн в Україні до змін підходів до визначення СВБ була:

- обмежена кількість показників, що визначають системну важливість;
- незначна кількість банків, віднесених до СВБ;
- низька частка активів СВБ.

Підходи ЕВА* до визначення O-SIIs

Загальні характеристики підходу:

- Річна база та періодичність
- Два етапи оцінки
- Здійснюється на рівні найвищої консолідації
- Малі установи (загальні активи < 0.02% системи) можуть виключатися з оцінки, але залишатися в розрахунку як єдина «віртуальна» установа.

Перший етап (застосування скорингу):

- Скоринг - базується на 4-х групах обов'язкових критеріїв;
- Банки з балом ≥ 350 bp автоматично визначаються як O-SII (регулятори можуть встановлювати відсікання на рівні 275-425 bp).

Другий етап (застосування додаткових критеріїв):

- Оцінка решти банків за додатковими параметрами (перелік визначено ЕВА додатково);
- Можуть визначитися O-SII лише, коли бал за першим етапом > 4.5 bp.

Критерій	Ваги, %		Показник
Розмір	25		Загальні активи
Важливість/ замінність	25	8,33	Об'єм локальних платежів
		8,33	Депозити з ЄС
		8,33	Кредити в ЄС
Складність/ міжнародна діяльність	25	8,33	Вартість позабіржових деривативів
		8,33	Пасиви в інших юрисдикціях
		8,33	Вимоги в інших юрисдикціях
Взаємо- пов'язаність	25	8,33	Пасиви, залучені в межах фінсистеми
		8,33	Активи, розміщені в межах фінсистеми
		8,33	Непогашені боргові ЦП

* ЕВА (European Banking Authority, Європейський орган з банківського нагляду), як і європейське законодавство, оперує більш широким поняттям – «системно важлива інституція» (**SI**), що може включати не тільки банки, а й інші фінансові інституції. Оскільки в Україні визначаються виключно системно важливі банки, то для цілей цієї презентації визначення системно важливого банку (**SIB**) та системно важливої інституції (**SI**) розглядаються як синоніми.

Оновлений порядок ідентифікації системно важливих банків

При оновленні методики визначення СВБ були враховані рекомендації ЕВА. Проте із урахуванням вимог Закону України «Про банки і банківську діяльність» було визначено три групи критеріїв для розрахунку показника системної важливості.

Загальні характеристики оцінки:

- Річна база та періодичність.
- Банки, що входять до банківських груп, оцінюються спільно.
- Два етапи оцінки.

Перший етап:

- Розрахунок ринкової частки банку за визначеними індикаторами.
- розрахунок показника СВ як суми часток за кожним із індикаторів, зважених на відповідну вагу індикаторів і помножених на 10 000.
- Відсікання на рівні 275 балів.

Другий етап:

- Розрахунок частки гарантованих вкладів фізичних осіб банку.
- Розрахунок СВ шляхом множення частки гарантованих вкладів фізичних осіб банку на 10000.
- Відсікання на рівні 100 балів.

Критерій	Індикатор (I _j)	Коеф. зважування (w _j), %
Розмір банку	Загальні активи	30
Ступінь фінансових взаємозв'язків	Кошти, розміщені в банках-резидентах	7,5
	Кошти, залучені від банків-резидентів	7,5
	Зобов'язання нерезидентів перед банком	7,5
Напрями діяльності	Зобов'язання банку перед нерезидентами	7,5
	Кредити, надані клієнтам (крім кредитів, наданих банкам)	10
	Кошти на рахунках клієнтів (крім зобов'язань перед банками)	10
	Операції з використанням емітованих банком електронних платіжних засобів за звітний рік	10
	Початкові платежі в системі електронних платежів за звітний рік	10

Особливості регулювання системно важливих банків

---

1. Для системно важливих банків передбачені посилені значення нормативів:
  - Нормативу миттєвої ліквідності (Н4) - не менше ніж 30 відсотків.
  - Максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) - не більше ніж 20 відсотків.
  - Буфер (капіталу) системної важливості, розмір якого (1-2 в.п.) залежить від значення показника системної важливості. Буфер встановлюється понад нормативне значення достатності основного капіталу (Н3). Посилена вимога до капіталу починає діяти з 1 січня 2021 року.
2. Передбачається, що СВБ розробляють план відновлення діяльності банку відповідно до вимог НБУ.
Положення про плани відновлення діяльності банків України та банківських груп буде затверджено найближчим часом.
3. Після втрати статусу системної важливості, банк має дотримуватися вищезгаданих вимог протягом ще 12 місяців.

Розмір буфера системної важливості

Розмір буфера системної важливості визначається значенням показника системної важливості для банків, що були відібрані на першому етапі:

Категорія СБВ	Значення показника системної важливості	Розмір буферу СБ, %
1 категорія	< 500	1.0
2 категорія	=>500 – <1500	1.5
3 категорія	> 1500	2.0

Розмір буферу банків, що входять до банківських груп, визначається за їх сумарним показником системної важливості.

Банки, що були визначені системно важливими на другому етапі, формують буфер капіталу у розмірі 1 %.

Буфери системної важливості

На I-му етапі:

1 категорія – буфер 1%:

1. Райффайзен Банк Аваль
2. АЛЬФА-БАНК
3. УКРСОЦБАНК
4. ПУМБ
5. УКРСИББАНК

2 категорія – буфер 1,5%:

6. Укрексімбанк
7. УКРГАЗБАНК

3 категорія – буфер 2%:

8. ПРИВАТБАНК
9. Ощадбанк

На II-му етапі:

Буфер 1%:

10. ТАС
11. УНІВЕРСАЛ
12. ОТП БАНК
13. ПІВДЕННИЙ
14. КРЕДОБАНК